

חינוך לאומי-לב

הננו נותנים בזה את הפרק המוקדש ל«חינוך לאומי-לב» מתוך החוברת «כיצד להיות מנהיג» ללויט. קולונל ארמן מרמה. חוברת-עזר זו למדריכים ולמפקדים הצעירים בצבא הצרפתי היתה נפוצה מאוד, אך אין היא בכחינת חומר הדרכה רשמית. החוברת (הופיעה ב-1937 במהדורה שניה) משמשת בטוה נאמן לרוח החינוכית-החיילית של צבא צרפת. עמידת הגבורה של צבא זה במבחנו הטרגי מגדילה את הענין שבלימוד הדרכים בהם חושל אומי-הלב של מפקדיו וחייליו. חיי הנפש של אומה אחת רחוקים הם מאלה של חברתה. עם כל קירבת-הרוח שבינינו ובין צרפת המתגוננת, -ודאי שישנם גם הבדלים פסיכולוגיים גדולים, ודרכי-הגישה לחזיונות אישיים-אימוציונליים רבים-שונים הם. מצאנו, איפוא, לנכון לצרף לפרק הצרפתי רשימה-מלכה, המנסה לכאר כמה בעיות יסוד בלשון הקרובה יותר לבן הישוב הארץ-ישראלי. - המערכת.

ראית הנולד, שכל בהיר, הבנה עמוקה לרוח בני-אדם, נטיה לסדר ושיטה, מתינות וטקט, - כל אלו הן מעלות שאי-אפשר לפיקוד בלעדיהן. אולם כל הסגולות הללו אין ערך להן, באם בזמן מלחמה לא יגלה המפקד אופי חזק, לב אמיץ ויכולת של מסירות-נפש.

המלחמה היא דרמה נוראה של סערת-יצרים, בה נקלע בשר-ודם לתוך האימה הגדולה. פחד, אי-שקט וחוסר בטחון אופפים אותו. חיל הרגלים, השרוי באש מכונות יריה, הנתון כמטרה לפיצוץ לכל סוגי הארטילריה, המדוכא ברעב ומתענה בצמאון, שסכנת מות - בבוק, בשלג, בגשם - מרחפת על ראשו תמיד, - חיל זה צריך, למרות הכל, להתקדם ולהחזיק מעמד. היפלא שבגיהנום זה של אש ויסורים מתמלא לב האיש פחד וחרדה?

גם המפקדים כמוהם ככל בני תמותה. הם קורצו מאותו החומר. גם הם אינם מחוסנים מפני האימה, כי הפחד, היראה והחרדה אינם אלא גילויים של אינסטינקט השמירה העצמית השוכן בלב כל בן-אדם. גם הרגישות העצבנית ומידת הטמפרמנט ממלאות כאן תפקיד. מטבע הדברים הוא כי ישמור אדם על נפשו; ועם זה, ישנן שעות, שהאדם צריך להיות מסוגל למסור לטובת הכלל את היקר לו מכל יקר. בשעת-הכרעה בחיי העם עליו להיות מוכן, מבחינה נפשית, לאקט זה של שכחה עצמית, של מסירות-נפש גמורה.

יפה הוא האומץ וראוי לשבח. בשעה שבן-אדם נתון בסכנה מתגלה בו האומץ כתגובה רצונית, הנלחמת בהשפעות המדכאות של רגש הסכנה, בחלחלת הגוף, בעצבים המתוחים, בשיתוק ובמבוכה של המוח. כל הטוען, כי האדם יכול גם לא להיות רגיש לזעזועים-ברוח שמביא עמו הקרב, שולל ע"י כך את מאמץ הרצון הדרוש בשביל להתגבר על הזעזועים האלה ונוטל את כל הערך ממעשה הגבורה והאומץ. על המפקד להיות אמיץ לב. אסור לו לגלות כל התרגשות בעמדו בפני

האויב. עליו לשמור על דעתו הצלולה, לחזות דברים מראש, לתת פקודות ולהבטיח את הוצאתן לפועל, עליו להיות שליט במחשבותיו ובמעשיו. למען ימלא באמונה את תפקידו כמנהיג, המדרבן ומלכד את אנשיו, עליו לגלות תוקף באפיו, כדי שהתנהגותו לא תחשוף אף משהו מיסוריו ומסערת-רוחו. רק בתנאים אלה הוא עלול לשמש מופת לאנשיו.

רוב הקצינים שלנו לא השתתפו במלחמה העולמית. יש צורך לשוחח אתם לעתים תכופות ולדעת מה מדריך את מנוחתם. בהרהוריהם על התנהגותם האפשרית במלחמה העתידה יש אשר יפקפקו, אם יוכלו לעמוד בפני עצמת האש בקרב, אשר הרבו לשמוע עליה. יש להפיג את הספקות האלה. רבים לפניהם מלאו את תפקידם. רבים לפניהם התגברו על הפחד שקינן בלבותיהם. גם אלה היו אחוזים תחלה פחד ומורא, ואולם התגברו עליו בכח רצונם. מכאן אנו מסיקים: עוד בימי שלום – יש לחנך את הרצון.

המפקד חייב להיות בטוח, כי רצונו הסוברני הוא כל-יכול. סגולה זו הרי היא מנוף כביר המכפיל כוחות אנוש. על המפקד להיות מסוגל לאמור תמיד: „רצוני בכך“. הפילוסופים עמדו זה כבר על כוחה של אוטונומיה, אשר על ידה יכול הפרט לצוות לעצמו, לחייב עצמו לפעולה, לכבוש את תאוותיו ולהתגבר על האינסטינקטים. וכדי שאדם יחשל בקרבו את הכוח הזה אין הוא צריך לנסיונות-מלחמה דוקא. חיי יום יום מלאים הזדמנויות מרובות לכך. אדם ששם לפניו מטרה מסוימת, יוכל במקרי-חיים שונים לגלות מאמץ של רצון ללכת באפיק האימפולסים המקרבים אותו אל המטרה ולהתגבר על הדחיפות המרחיקות אותו ממנה. מתוך לחץ על עצמנו אנו מביאים את הקרבנות הדרושים ונושאים במכאובים בדרך ההגשמה. אדם בעל מזג של מפקד אינו מאבד אף לרגע את תחושת שווי המשקל, ואת הרגשת המידה המתאימה. הוא מותר לאינסטינקט רק במידה שהוא רוצה בזה. ריסון הנטיות לשכרות או לזוללות, שימת גבול לכוח המושך של תענוגות, מאמץ לעבודה שטתית – בכל אלה יש משום אימון כוחות-הנפש לעיצוב הרצון וליכולת של שליטה ופיקוד. מתוך כך רוכש לו המפקד גם אמונה בעצמו ובכוחותיו, ובבוא יום הקרב יהיה מסוגל לשלוט ברוחו ובקפלקסים שלו, לעמוד בפני שאיפת האויב להטיל עליו פחד עיי אשהמות הנזרעת סביב. ואולם, כדי שרצון זה ישמש לאדם מקור לכח רוחני ואמונה בעצמו, עליו להיות מכוון למטרה מסוימת, עליו להיות מושפע מאורו של אידיאל גדול ולהתחזק עיי הרגשת חובה וכבוד להקריב הכל למען המולדת.

יש דעה האומרת: הכשרה לאומץ עיי חינוך הרצון וחינוך מוסרי אינה אלא תיאורטית ומופשטת. הפחד הנו גילוי פיסה. על-כן צריך לגסות, בשיטה של חנוך פיסה בימי שלום. מחנכים אחדים, וביניהם הגנרל הרוסי דרגזמירוב, היו משתמשים בביומי התקפה, בהם היה האיש נתון בתנאים, המרגילים אותו למטר יריות הניתך עליו, כמובן, בלי סכנה לחייו. גם בתמרוני היריות בימינו מתכוונים המחנכים לאותה המטרה.

ברם, נסיון המלחמה, מלמדנו, כי אין האדם „מתרגל“ לזמזום הכדורים ולהתפוצצויות. כל התקפה חדשה, כל עמידה באש מולידה אצל החיל תגובות וחוויות מחודשות. לכל היותר יכול החייל, בהשפעת התרגילים האמורים, לאבד את ההכרה של הסכנה האפשרית, אולם מצב נפשי זה לא יאה למפקד; אסור לו לא לדעת ולא להכיר בסכנה מלכתחילה, אלא שחייב הוא לחשל את האומץ שלו מתוך הכרת כל התנאים הריאליים שמסביבו.

לעומת זאת, אין כל ספק, שהשימוש במיני ספורט שונים, – מסוכנים במידה פחותה או יתרה, כגון רכיבה על הסוס, ניהוג אוטומובילים, טיס, – מטפח באדם את טעם הריוזיקו ויוצר אצלו תגובות אומץ פעילות.

במערכה מיטשטשים התחומים האישיים, וכל פרט שוקע במלוי חובה המוטלת ומוגשמת ע"י הכל. בשעות הקשות, בפני השונא, מהוים האנשים גוף מלוכד ונכון למשמעת, יותר מאשר בימי שלום. המפקד רואה אז את עצמו כנקודה מרכזית, באשר כל איש ואיש מאנשיו מתבונן אליו, מתחקה אל רשמי פניו ומבטו, כדי ללמוד מתוכם על המתרחש בקרבו. המפקד בעמידתו עלול להביא את אנשיו לידי תגובת-אומץ או לידי דכאון. ודאי שאף הוא סובל כאחרים. אולם מתוך הכרת תפקידו האחראי, מתוך תשוקתו להיות ראוי לאימון אנשיו, הוא מגייס את רצונו, הוא מתאושש ופועל. ורוח זו נחה גם על אנשיו.

אין המפקד נוצר „אדם עליון“. לא מן הראוי, איפוא, לומר שאין כפרה למפקד המגלה התרגשות. אנו נהיה קרובים יותר לאמת אם נאמר: „לא תהיה הצדקה למפקד, אשר בתוקף תפקידו הנעלה, חינוכו המוסרי וחשיבות התנאים שבהם הוא פועל, אינו מגיב על התרגשותו ואינו מתגבר עליה“.

כל שאינו מגלה יכולת של שליטה באינסטינקטים שלו, לא יהיה מסוגל לפקד ולהיות ראוי לתפקיד נשגב זה. מי שלקוי בחוסר האומץ או בהעדר עוז-הרצון ראוי להמנות בין „אנשי העדר“, או „אנשי הזרם“ כאשר יקרא להם הפילוסוף הצרפתי רֶנֶזֶבֶיה.

חינוך הרצון לשליטה-ברוח, ליכולת של כפיה עצמית, אימון לאהבת הסכנה – כל אלה מטפחים את האומץ באדם, גותנים תקיפות לאופיו, מסגלים אותו לשמש מופת של מרץ וגבורה.

יהושע

הערות למאמרו של אַרְמֵן מְרֶמֶה

ראיית הנולד, שכל בהיר, הבנה לרוח בני-אדם, נטיה לסדר ושיטה, למתינות וטקט, – כל אלו הן מעלות שאי-אפשר לפיקוד בלעדיהן. במשפט זה מתגלמת תורה שלמה על התכונות הנדרשות מאת המפקד, כדי שיוכל להקנות את תורת הקרב לפקודיו.

המפקד, כמורה, צריך לדעת להבין לרוח האנשים שאתם הוא בא במגע, והם בני גילים שונים, שכבות סוציאליות שונות, וכן בעלי אופי שונה. עיקר הקושי של המורה-המפקד הוא, שיש לו עסק עם מבוגרים, בעלי נסיון העלולים להתיחס בבקורת אל התורה הנמסרת להם מפיו המפקד. הילד – מוחו ונפשו פתוחים, נוחים לקליטה; הוא מסוגל להאמין, על כן הנו כחומר ביד המחנך-היוצר המעצב את דמותו. לא כן המבוגר. אם המפקד-המנהיג זקוק לתכונות האמורות לעיל בשעת הקרב, הרי עוד בימי שלום הן נדרשות מאת המפקד-המורה, ואמנם חינוך המפקד בשעת שלום משמש יסוד לפעולתו בזמן מלחמה. המלחמה, על כל מוראותיה, מעמידה כל מפקד במבחן חדש ובוחנת את המנהיג שבו, כי המפקד הוא בבחינת מנהיג, שגורל פקודיו נתון

בידיו. ולפיכך חייב המפקד לזכור, כי לא די בזה שהוא שולט בפקודיו בתוקף החוק, או בתוקף חוקי-חברה מוסכמים, אלא שהוא חייב לרכוש את אימונם. המפקד צריך להיות „משכמו ומעלה“ גבוה מפקודיו, והנתונים לפיקודו צריכים לראות במה זכה להיות מפקד. אמונתם של הפקודים ביכולתו של מפקדם להיות להם למנהיג, תקל על השמוש באמנות הפיקוד הן בימי שלום והן בשדה הקרב. „אולם כל הסגולות הללו אין ערך להן – ממשיך בעל המאמר – באם בזמן מלחמה לא יגלה המפקד אופי חזק, לב אמיץ ויכולת של מסירות-נפש גמורה.“ גילויי האומץ הנדרשים מאת הטוראי אינם דומים לתביעות בנידון זה מאת המפקד. הטוראי מספיק לו האומץ למסירות-נפש להתקדם על אף הסכנה של האש הקוצרת, ואולם למפקד לא די באומץ זה בלבד. ברוב המקרים אחראי הטוראי אך לגורלו הוא (אמנם בשדה-הקרב גורלו תלוי בגורל חבריו), ואילו המפקד אחראי לגורל אנשיו ולגורל הפעולה כולה, שלמענה נלחמים הם בהנהגתו.

תביעת-האומץ הראשונה הנתבעת מאת המפקד – זה האומץ להחליט. ואין הדבר קל. נטל האחריות לתוצאות-ההחלטה מעמיד בנסיון ובמבחן קשה גם מפקדים-מנתיגים בעלי שיעור-קומה. יש אשר תוצאותיה של החלטה בשדה קרב יש להן ערך מכריע, וכפשע אחד בין הכשלון וההצלחה. גם אם ההצלחה מובטחת, מטרידה בכל זאת השאלה באיזה מחיר תקנה – ושאלה זו עלולה להביא את המפקד האחראי לידי היסוסים רבים. והכשלון הלא עשוי לגרור אחריו אסונות וסכנות הקובעים את גורלם של אנשים רבים, ואף משהוא מן הגורל הלאומי נחתך כאן. נמצא שהאומץ להחליט – תכונה מכרעת היא במבחן המפקד. ואולם אין ערך להחלטה אם אינה באה בזמנה, ואם אין בצדה העזת הביצוע. החלטה-שלא-בזמנה גורמת לבזבוז כוחות אנושיים ולמאמצים עקרים הפוגעים באימון האנשים אל המפקד ובפרסטיג'ה שלו.

הפחד להחליט וההסתמכות על דרג הפיקוד כדי להשתמש מקבלת החלטה, עלולים להתיש כל יזמה עצמית. ההשתתפות בהחלטה קשה לעתים יותר מההשתתפות בביצועה. ההסתתרות מאחרי „כתפים רחבות“ נוחה להרבה אנשים, כי היא פוטרת אותם מהצורך לחשוב ומהאחריות להחליט. לכן חייב כל מפקד לחשל בקרב את הסגולה לקבל החלטות במסגרת הפיקודית הארגונית הנקבעת לו.

כדי שהמפקד יהיה מסוגל להחליט ולבצע באומץ-הלב הדרוש, עליו להיות מחונן בכמה מידות ובהרגשות יסודיות אחדות, ואלו הן:

(א) הכרה עצמית גבוהה והכרה בצדקת הדרך שבה הוא הולך; נאמנות לעם, למדינה ולמפעל שאותם הוא משרת; קנאות ועקשנות בהגשמה.

(ב) היכולת לשמש מופת אישי למסירות-נפש. אין לקוות, כי התביעה למסירות-נפש תמצא הד בלב הפקודים, אם המפקד בעצמו אינו נכון לכך, והפקודים אינם בטוחים כי אמנם נכון הוא. ואילו נכונותו האישית הנלהבת של המפקד, הבאה מתוך אמונתו בצדקת הדרך, תדבק בפקודיו, ותקל למפקד לתבוע מהם הגשמת דברים שאינם ניתנים בנקל.

(ג) רגש האחריות למפעל שאותו הוא משרת ולגורל האנשים הסרים לפקודתו. אחריות כפולה זו נושאת בתוכה סתירות. ההרגשה המושרשת בלב כל אדם הזגן ש-יקרה הנפש, והתפרקות העצבים למראה קרבנות מרובים בקרב, עלולות להביא את המפקד במקרים רבים להעדפת גורלם האישי של אנשיו על ביצוע התפקיד המוטל עליו. משום כך צריך רגש האחריות שבו להיות מודרך במגמה

עקרונית, שיוכור תמיד, כי בראש וראשונה עלי ולדאוג למפעלו, כי הגשמת המטרה היא נעלה מכל חשבונות אחרים, וכל מאמץ לא יקר למענה. ברגע המכריע עליו להטיל על כף המאזנים את גורלו הוא וגורל פקודיו. אמנם אין לעשות את מסירות הנפש מטרה בפני עצמה. מתוך שיקול דעת ענייני על המפקד לקבוע, אם להקריב ואם להמנע מקרבנות.

אכן, על דרך עצובו של המפקד מונחים מכשולים רבים, כי המפקדים כמוהם ככל בני תמותה, הם קורצו מאותו החומר. גם הם אינם מחוסנים מפני האימה, כי הפחד, היראה והחרדה אינם אלא גילויים של אינסטינקט השמירה עצמית השוכן בלב כל בן אדם. תכונת הפחד היא טבעית לאדם. אבל עם זה נוהגים בני אדם להתביש בפחדם ואינם מכריזים עליו בקול רם. הפחד נחשב בחברה לרגש נפסד, ובני האדם נוטים לאמץ נפשם ולהתגבר עליו. בעל המאמר הצרפתי מפקפק בערכם של אמצעים מלאכותיים, לאמן לאומץ בימי-שלום, כי אין האדם מתרגל לזמזום הכדורים ולהתפוצצויות. כל התקפה חדשה, כל עמידה באש מולידה אצל החייל תגובות וחיות מחודשות. אך אין המחבר שולל את האימון והחינוך המתמיד על ידי שימוש בספורט, המטפח באדם את טעם הריזיקו, ויוצר אצלו תגובות אומץ פעילות. מן הראוי לאמר, שארמן מרמה אינו מביא בחשבון במידה מספקת, את הנסיון שנרכש על ידי האיש, ושהוא יסוד חשוב לפיתוח האומץ ורוח ההעזה. על ידי נסיונות לגילוי הפחד באדם והמרצת הכוחות הפנימיים שבו להתגברות, יחזק בו כוח ההבלגה על הפחד, והוא יתעודד ויתאושש. במדה שהנסיונות האלה ירבו, יקנה האיש יותר בטחון ויחושלו עצביו. האפתעה מעוררת תגובה של פחד גם אצל אנשים אמיצים; אולם כשהאיש המותקף מתכוונן להתקפה, אין הוא נדהם כל כך בבוא המהלומה, הרי הוא מוכן לה מבחינה פסיכית ויכול להמריץ את כוחותיו לתגובה נאותה. האפתעה גורמת לזעזועים נפשיים ופיסיים דחופים, והתגובה הדחופה היא הקובעת את התוצאות ברגעים כאלה. תגובה ההולמת את המצב, שיגיב המפקד בצורה דחופה, תקבע את גורלו הוא ואת גורל יחידתו.

אינה דומה תגובת אנשים כשהם בודדים, לתגובתם בצותא. בנידון זה יש הבדלים לפי אופיים של האנשים ולפי המסיבות. בצותא מעטים יותר גלויי הפחד וההתגברות עליו מהירה יותר. הסיבה לכך אינה דוקא בהכרת כוח החברותא, או הכוח המרוכז; אצל אנשים רבים פועלת כאן גם הרגשת האחריות כלפי החבר, ואחרים מושפעים מרגש הבושה של גילוי הפחד בפני החבר. אצל אנשים מסוג זה בא הפחד כתגובה בת הרגע, ומיד לאחריה באה התאזרות הכוחות ההכרתיים והנפשיים. ולכן מרגיש האדם את עצמו במצב נוח יותר בהמצאו בחברת הברו.

אולם בחינה טובה יותר לאומץ האיש תושג על ידי שיועמד במצב עצמאי, יחידי לנפשו. ההתגברות על הפחד במקרה זה תחסן את רוחו ותחשל את עצביו. רצוי להביא את האנשים לידי נסיונות כאלה, על ידי שליחת הנבחן למילוי תפקידים באופן בודד, או למקומות סכנה, על ידי ביום של אש פתאומית, או הנחת מכשולים אחרים המעוררים את גילוי הפחד והצורך בתגובה. ההרגל והנסיון הנרכשים על ידי כך ישמשו אמצעים רציניים להכשירו לשעת הסכנה הממשית. בצדק ממליץ בעל המאמר על גיצול צורות ספורט שיש בהם משום ריח הסכנה – כגון תעופה, רכיבה, נהגות, – כאמצעים לטיפוח האומץ והעזו אצל המפקד.

בעתיד. הספורט, ז. א. שימוש באמצעים פיסיים לחישול העצבים, יכול לשמש אמצעי חשוב לפיתוח האומץ בהמונים. סוגי הספורט המסוכנים מרגילים את האיש גם לשיקול דעת מהיר ולהחלטה דחופה*. הטייס והנהג נמצאים לעתים קרובות במצב הדורש החלטה מהירה וביצוע מְדִי. הסוכנות – ספורט שאפשר וכדאי לפתחו – יכול אף הוא לשמש אמצעי רציני מאד לפיתוח העוז והאומץ. אפשר למנות עוד הרבה סוגי ספורט אשר יסייעו בכיוון זה. הטיפוס בהרים במקומות קשים ומסוכנים, הליכה על מוט הנתון בגובה מסוכן במקצת, קפיצות מגובה למים, בוכס ועוד ועוד**. בדרך כלל יש לומר, כי הגורם הפיסי ז. א. יכולתו הפיסיית והפסיכו־פיסית של האיש אינו בין הגורמים האחרונים המסייעים למפקד וליחידתו בביצוע התפקידים המוטלים עליהם. זריזות גופנית, סבילות מפותחת, והכוח הפיסי הממשי יקבעו לא במעט את הצלחתו של המפקד בביצוע.

אכן, גוף מפותח, יכולת של שליטה עצמית על השרירים והעצבים, – את כל אלה אפשר לפתח גם ע"י אימון במסע ממושך, מתוך משטר קפדני בנוגע לשתיית מים, שכיבה ממושכת במארב וכו'. אולם האימון לאומץ ולהעזה לא יביא פרי ברכה, אם המפקד לא יהיה מזוין ברצון עצמי להגשמה. המפקד זקוק לחינוך מתמיד של כוח הרצון, ועליו לנצל כל מיני תופעות בחייו האישיים לחינוך זה. על המפקד להיות מסוגל תמיד לאמר: רצוני בכך – ובכוח הרצון הזה הוא צריך להיות מוכשר, לצוות לעצמו, לחייב עצמו לפעולה, לכבוש את תאוותיו ולהתגבר על האינסטינקטים האנוכיים.

והתנאי להצלחת רצונו של המפקד הוא, שיהיה מושפע מאורו של אידיאל גדול ונתמך, על ידי הרגשת חובה וכבוד, להקריב הכל למען המולדת. הרעיון צריך להיות כנר־תמיד לעיני המפקד. אם המפקד יהיה חדור בצדקת רעיונו ומוכן למסור את נפשו עליו ולהוליך אנשיו מתוך חפץ־הגשמה, חזקה עליו שיצליח. כל הקוים אשר צוינו כאן, יהוו בצירופם דמות של מפקד הראוי לשמו ולתפקידו. אכן לא קל לפתח תכונות אלו אצל אדם, שאופיו ודמותו מעוצבים כבר, לא קל לחולל מהפכה באופיו של האיש המבוגר. אולם קל יותר לחנך חינוך אינטנסיבי את הנוער, באשר מוחו ולבו ניתנים להשפעה ולקליטה של רעיונות, והוא נוח להתלהבות ומסוגל להאמין. עוד מגיל הנוער צריך, איפוא, להתחיל בהכשרת המפקדים־לעתיד: לפתח בבני־הנוער את התכונות הדרושות, למען יוכלו להיות בעתיד מנהיגים ראויים לשמם, מסוגלים לביצוע ולמסירות־נפש גמורה.

* מבחינה זו מחשיבים ביותר בצבא הבריטי את הציד ברכיבה ואת משחק הפולו (משחק כדור בין קבוצות רוכבים), וכן ממלאים מקום חשוב בהוי הקצין הבריטי מערכות ציד מסוכנות (ביחוד בהודו ובאפריקה), והאל־פיניןם בצורתו הקשה והמסוכנת. – המערכת.

** אם כי צריך לנהוג זהירות רבה בביום תרגילים מסוג זה.

זהירות במסירת אינפורמציה

הדברים דלקמן נלקחו מתוך הפרק «זהירות באינפורמציה» שבחברת האנגלית הרשמית «ניהוג כיתת רגלים» 1938. הסכנות הצפויות מ«הקולונה החמישית» ושירותי הריגול של האויב, משוות חשיבות רבה לדברים הניתנים כאן. — המערכת.

הערות כלליות

חוק בל יעבר הוא לטוראים וסמלים* — בין שהם במדים ובין שלא במדים, בין שהם בחופש ובין בשדה-המלחמה — שבנוכחותו של זר או בקרבנו, ויהיה מי שיהיה, לא ישיתו בעינים הנוגעים בעבודת הצי, הצבא או האוויריה, באופרציות או תנועות מאיזה סוג שהוא, איש לא ישא עמו מכתבים, ניירות, מפות מסומנות, העתקי-פקודות, פנקסים, יומנים וכיו במסיבות שבהן הוא עלול לנפול בשבי. לפני עזיבת מחנה או אכסניה חובה להשמיר את כל הניירות המשומשים.

הוראות-הנהגה לשבויי-מלחמה בריטיים

1. האינפורמציה הנשאבת מפי שבויי-המלחמה היא אחד המקורות הברוכים ביותר של שירותי-המודיעין בשדה-המלחמה. אפילו חייל אחד שלא למד את אמנות השתיקה, אם יפול בשבי, עלול, לפי תומו, בענותו על שאלות תמימות, לכאורה, של חוקר מנוסה, לנלות לאויב תמרון-אסתעה העומד על הפרק.
2. על כן חובת החייל, בנפלו בשבי, להמנע ממתן כל אינפורמציה, בלתי אם להודיע על דרגתו, למסור את שמו הנכון ואת מספרו*. אל יספר, בשום פנים, מהי היחידה או הפורמציה אשר עליה השתייך, או אליה הסתפח בעת שנשבה, וכן אל יענה על כל שאלות בעניני מדים או סמלים בריטיים.
3. חשוב להבין ברור, שאם כי זכות החקירה אינה מוגבלת רק בשם, דרגא ומספר, אין השבוי חייב לענות על שאלות אחרות, ולכן לא יענש ולא יסבול על סרבו לעשות כן. שבויי-מלחמה לא יענש על מסירת ידיעות כוזבות בנוגע לצבאו הוא.
4. ההתנהגות הבטוחה ביותר היא זאת: למסור את השם, הדרגא והמספר, באשר אלה הם פרטים שהחוקר זכאי לתבעם מאת השבוי, — ולסרב לענות על כל שאלות נוספות. נסיונות למסור ידיעות מטעות עלולים להביא יותר נזק מאשר תועלת, וסופם לפתוח פתח לסחיטת אינפורמציה נכונה.
5. חובה ללמד לכל, שחובת השתיקה אינה פוסקת עם גמר החקירה הישרה. קרוב לודאי, שהאויב ידאג להושיב בין אסירי-המלחמה סוכני-חרש, כדי שיקשיבו לשיחות האסירים בעת שהם סבורים כי אין זר ביניהם. משום כך עליהם להיות זהירים מאד בשעת שיחתם ובאי-שיחתם. אל להם לבוא בשיחה עם איש (בין אם הוא בריטי ובין שאיננו בריטי), אם אינם מכירים אותו הברות אישית כחבר.
6. כן אל להם לשכוח, שאפילו כשהם מדברים עם חבר, שיחתם יכולה להיות נשמעת בעזרת מכשירי-האזנה סמוי.
7. שבוי שבנד, או מסר ידיעות לאויב בהיותו בשבי, צפוי לעונש חמור בשובו לארצו, עם נמר פעולות האיבה.

* במקור: other ranks, כלומר אנשי דרגות הנמוכות מדרגת קצין. יש לזכור, שפרק זה הוא מתוך «ניהוג כיתת רגלים», ולכן אינו עוסק בתקנות לקצינים, אך ברור שעליהם חלה חובת הזהירות עוד יותר, כמבואר בחוראות המיוחדות לקצינים.

* לפי החוק הבין-לאומי חייב כל שבוי-מלחמה למסור, באם ידרש לכך, את דרגתו, את שמו הנכון ומספרו. אם יסר חוק זה, יתכן שתקוצצנה הזכויות המגיעות לו לפי דרגתו.

התעשייה הארץ-ישראלית בתקופת המלחמה

א.

מנגנון התעשייה הבין לאומי שמלפני המלחמה היה גדול ביותר מכדי שאפשר יהיה לנצלו, ולו גם ברובו, לסיפוק הביקוש הנורמלי של העולם. ראשית התרחבותו של מנגנון זה מקורה בפריחת המנגנון החרשתי האירופי והאמריקני במלחמת 1914/18. עם גמר המלחמה נתבררו שתי עובדות: מצד אחד היה צורך להתאים את המנגנון אשר שימש בשביל תעשיית-המלחמה הגדולה לביקוש הנורמלי הקטן ביותר; ומצד שני נתגלתה שאיפת המדינות החדשות, שברובן נוסדו באיזורים חקלאיים לשעבר, להקים, מתוך נימוקים פוליטיים-משקיים, וגם פוליטיים-צבאיים, חרושת עצמית משלהן; נוצר מצב בלתי-נורמלי מפני אי-ההתאמה בין כושר-הייצור הגדל ובין יכולת-הצריכה המצומצמת. כתוצאה מזה באה התחרות קטלנית בין מנגנוני-הייצור הלאומיים של המדינות השונות. בשביל להזיל את מחיר התוצרת, נחוץ היה להגדיל את כושר הפעולה ולשם כך הונהגה "רציונליזציה" במנגנוני-הייצור של הארצות הבודדות, כלומר, הוגדלה מידת המיכון של הייצור. על-ידי כך גדל המנגנון גידול נוסף, השתחרר עוד יותר מתלותו בכוח עבודה אנושי, וזה גרם להחמרת הבעיה של חוסר-העבודה בעולם כולו.

מאידך גיסא, השימוש העצום בחמרים מיוצרים בימי מלחמה, פותח אפשרויות רחבות לניצולו של מנגנון-הייצור. הברירה אשר התכניקה המודרנית מעמידה לפנינו מבחינה חרשתית היא לכאורה איומה ואבסורדית כאחת: ניוון כלכלי של אמצעי-הייצור בימי שלום, באשר לא משתמשים בהם אז במלואם, או בזכו הרסני של התוצרת החרשתית בחזיתות מלחמה. שתי הברירות גם יחד פירושו הרס וחורבן, ומוצא מתוך סבך שאלות זה יכול להמצא רק על ידי הסדר בין-לאומי, שלפיו תוצר התאמה בין הייצור ולבין הצריכה.

התעשייה הארץ-ישראלית במצבה כיום היא, במידת-מה, ילידת המשבר החרשתי האירופי. רק לאחר שבאירופה פרץ המשבר החרשתי של 1930/32, התחיל כאן התהליך, שאנו נוהגים לכנותו בשם ה"אינדוסטריאליזציה של ארץ-ישראל" (מספר בתי החרושת אשר נוסדו בארץ לפני כן - בשנות העשרים - היה קטן מאד). אם נניח, שנצחון הנציונל-סוציאליזם בגרמניה בא בהשפעת המשבר החרשתי, הרי יוצא כי בסיבת משבר זה גופא התחילו לזרום לארץ ישראל הון ואנשים, אשר ערכם בשביל התפתחותה החרשתית של ארץ ישראל היה רב ומכריע (אין הופעה זו מחייבת כי בעלי ההון יהיו מיהודי גרמניה דוקא).

אנו רואים, איפוא, שמפני התרחבותו היתרה של מנגנון-התעשייה באירופה התיכונת התחיל להתפתח מנגנון חרשתי בארץ אחרת, שעד כה היתה כמעט חסרת-תעשייה. לכאורה הרי זה פֶּרְדוֹפְס. אולם לאמיתו של דבר אין זה אלא אחד הפרדוקסים הקטנים ביותר, אשר התהוו במשך שתי עשרות השנים האחרונות בשטח הכלכלי-העולמי.